

A magyar nemzeti adatvagyon jelentősége a bűnüldöző szervek munkája során

A tanulmányban az elektronikus adatok (digitális nyomok) nem a nyílt, bárki által megismerhető területek (például: internet, Big Data) vagy a piac, a profitszerzés szemszögéből kerülnek górcső alá, hanem a bűnüldözés oldaláról. A vizsgálat arra irányul, hogyan kellene kiaknázni az állami szervek és a bürokrácia területén működött több ezer nyilvántartásban meglévő digitális adatot, illetve megteremteni a hazai nemzeti adatvagyon újrahaznosítását, egyben a gyors információáramlást. A tanulmány bemutatja a magyar nemzeti adatvagyon fontosságát, és kizárólag a rendőrség (rendészeti szervek) oldaláról vizsgálja a már meglévő és folyamatosan növekvő adattömeg jelentőségét, amely a nyomozás metodikájára és eredményességére is hatással lehet.

Kulcsszavak: *nemzeti adatvagyon, mesterséges intelligencia (MI), nyilvántartások, e-nyomozás, interoperabilitás*

Szerzői információ

Nyitrai Endre, Nemzeti Közszolgálati Egyetem (University of Public Service)

<https://ORCID: 0000-0001-5060-5516>

Így hivatkozzon erre a cikkre:

Nyitrai Endre. „A magyar nemzeti adatvagyon jelentősége a bűnüldöző szervek munkája során”. *Információs Társadalom* XXII, 1. szám (2022): 67–80.

== <https://dx.doi.org/10.22503/inftars.XXII.2022.1.4> ==

*A folyóiratban közölt művek
a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 4.0
Nemzetközi Licenc feltételeinek megfelelően használhatók.*

The importance of national data assets in the work of law enforcement agencies

In the study, electronic data (digital traces) are not examined from the point of view of open areas known to anyone (eg the Internet, Big Data) or from the point of view of the market, making a profit, but from the point of view of law enforcement. The study focuses on how the digital data in the thousands of registers operated by public organizations and the bureaucracy should be exploited and the re-use of domestic national data assets should be created, as well as the rapid flow of information. The study presents the significance of hungarian national data assets, examines the significance of the already existing and constantly growing mass of data only from the point of view of the police (law enforcement agencies), which may also affect the methodology and effectiveness of the investigation.

Keywords: *national data assets, artificial intelligence, records, e-investigation, interoperability*

Bevezetés

Egyre gyakrabban hallani, hogy a legjobb befektetési terület az adat mint az új olaj, a gazdaság új hatóanyaga (Fehér könyv a nemzeti adatpolitikáról). A digitalizáció és a mesterséges intelligencia térnyerése ezt még inkább alátámasztja. Az életünk minden egyes napján számos elektronikus adatot vagy digitális nyomot hagyhatunk magunk után, ezekkel párhuzamosan pedig nyelvi nyomokat (Ürmösné 2019). Ezek az adatok egyrészt az állami szerveknél keletkezhetnek (például az ügyfélkapurendszer szolgáltatásain keresztül), másrészt a nyílt – civil – területen, például az interneten (ahol a vállalatok a szokásainkat, a cselekedeteinket profilozzák, és azokat üzleti, marketing célra használják fel), ezáltal jelentős profitra tesznek szert. Digitális világunkban éppen e megnövekedett adatmennyiség miatt kritikus fontosságú lesz a kiberbiztonság, így a jövőben az iparnak és a kormányoknak együtt kell működni, hogy a számítástechnikai infrastruktúra kevésbé legyen érzékeny a támadásokra (Kleiner et al. 2013, 3–27).

Akár az interneten, akár személyesen intézzük a hivatalos ügyeinket, számtalan adatot hagyunk magunk után az állami szerveknél, intézményeknél, amelyeket nyilvántartásokban tárolnak. Legtöbb esetben nem is szerzünk tudomást arról, hogy a magunk után hagyott elektronikus adatok amellet, hogy értéket képviselnek, még a bűnöző hatóságok felderítő munkáját, illetve az anyagi vagy alaki igazság megismerését és a bizonyítást is elősegíthetik.

A nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartások fokozottabb védelméről szóló 2010. évi CLVII. törvény alapján a nemzeti adatvagyon: „a közfeladatot ellátó szervek által kezelt közérdekű adatok, személyes adatok és közérdekből nyilvános adatok összessége”. Azonban a 2010. évi CLVII. törvényt a nemzeti adatvagyonról szóló 2021. évi XCI. törvény hatályon kívül helyezte. A nemzeti adatvagyonról szóló törvény nem módosította a nemzeti adatvagyon fogalmát. Az Országgyűlés a nemzeti adatvagyonról szóló törvényt, a korszerű digitális államkormányzás és gazdaság megvalósítása céljából alkotta meg, amely a mesterséges intelligencián és adatelemzésen alapuló technológiák elterjedésével történhet meg (2021. évi XCI. tv.).

A nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartások adatfeldolgozásának biztosításáról szóló 38/2011. (III. 22.) Korm. rendelet csak néhány nyilvántartás védelméről rendelkezik. Ennél jóval nagyobb a nemzeti nyilvántartások, adattárak száma. „...Nagyjából 100-120 olyan nagy állami nyilvántartás van, amely a zömét adja a magyar nemzeti adatvagyonnak, de ha minden apró nyilvántartást is számba vesszünk, akkor tízezret meghaladja ez a nyilvántartási rendszer, és nagyon vegyes...” (Infostart 2020). Az egyik legfontosabb kérdés, hogy a nemzeti adatvagyon körébe „tartozó” nyilvántartásokat a rendészeti szervek hogyan tudják hatékonyan hasznosítani, elérni, melynek megválaszolásához mindenképp a nyilvántartások feltérképezése és megismerése szükséges.

A nemzeti adatvagyon jelentőségét mutatja a Nemzeti Adatvagyon Ügynökségnek létrehozása. A Nemzeti Adatvagyon Ügynökség és a Nemzeti Adatvagyon Tanács létrehozásának célja a nemzeti adatvagyon hasznosításának ösztönzése, elősegítése (2021. évi XCI. törvény indokolása). A Nemzeti Adatvagyon Ügynökség a nemzeti

adatvagyon hasznosításával kapcsolatos állami feladatokat közfeladatként ellátó szerv vagy szervezet.

A digitalizáció, az 5G térhódításai, a hazai, valamint az uniós törekvések és a gazdasági érdekek egyaránt azt jelzik, hogy milyen jelentősége van az adatnak, ami szükségszerűen magával fogja hozni a magyarországi nemzeti adatvagyon fogalmának újradefiniálását.

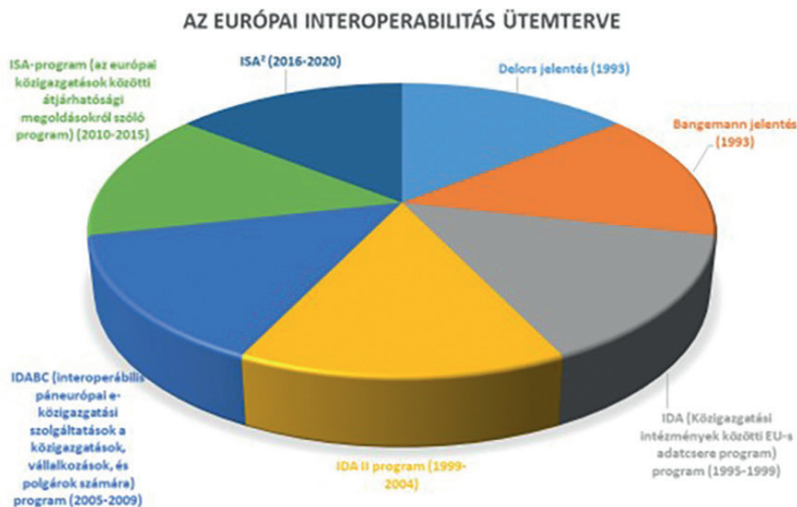
Bűnügyi e-nyomozási adatportál

Egyes nyilvántartásokat a bűnüldöző szervek közvetlenül, portálszerűen elérnek (például a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartása; a személyi igazolvány nyilvántartás; az útiokmány-nyilvántartás; a közúti közlekedési nyilvántartások vagy a bűnügyi nyilvántartási rendszer). Továbbá a büntetés-végrehajtás is rendelkezik e célra is használható, kiváló nyilvántartási rendszerrel, a Fogvatartotti Alrendszerrel (FANNY). (Czenczer 2014, 232). Azonban a hatékony nyomozati munkához ezek az alapnyilvántartások valamikor kevésnek bizonyulnak, ezért az adatkérés a közvetetten elérhető nyilvántartásokból történik az ügyész engedélyével. A nyomozó hatóság az ügyészség engedélyével kérhet adatszolgáltatást az elektronikus hírközlési szolgáltatótól; a postai szolgáltatótól, illetve a postai közreműködői tevékenységet végző személytől vagy szervezettől; a banktitoknak, fizetési titoknak, értékpapírtitoknak, pénztártitoknak vagy biztosítási titoknak minősülő adatot kezelő szervezettől; vagy az egészségügyi és a hozzá kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló törvényben meghatározott egészségügyi és személyes adatot kezelő szervezettől (Be.262.§). Ha közvetetten történik az adatkérés, akkor a határidő a teljesítendő adatszolgáltatásra az alábbiak szerint alakul:

- a) elektronikus úton teljesítendő kérelem esetén legalább egy-, legfeljebb harmincnapos,
 - b) egyéb úton teljesítendő kérelem esetén legalább nyolc-, legfeljebb harmincnapos
- határidő állapítható meg (Be. 263.§).

A közvetett megkeresés során felmerülhet a probléma, hogy mire a megkeresőhöz megérkezik az adat, addigra már nem fog relevanciával bírni, így egyes esetekben a nyomozási cselekmények foganatosítását, míg más esetben a bűnös vagyonzbiztosítását veszélyeztetheti. Az információáramlás szempontjából elengedhetetlen az interoperabilitás: a különböző adatbázisok közötti átjárhatóság. Az Európai Unió kiemelt figyelmet szentel ennek, amelyet jól mutat az 1. számú ábra.

Bár az informatikai támogatás színvonala emelkedik, de ezzel párhuzamosan egyre nagyobb gondot okoz az informatikai rendszerek közötti információcsere, információmegosztás (Munk 2007, 100). Az átjárhatóság sok esetben kriminalisztikai értelemben a nyomozás gyorsaságának elvét is befolyásolhatja, figyelembe véve az idő múlásának jelentőségét sőt befolyásoló hatása lehet az adatok relevanciáját illetően. A gyorsaság a hatékony nyomozások kulcsindikátora (Vári 2015, 195).

1. ábra: Az Európai interoperabilitás ütemterve (Interoperability Timeline 2017 alapján)

A bűnüldöző hatóságoknak a digitális adatokkal végzett vizsgálata (elemző-értékelő tevékenysége) során rekonstruálni lehet a bűncselekményeket és választ kaphatunk a „mi történt” kérdésre is (Eoghan 2011, 14–26).¹ Az interoperabilitási e-nyomozás legfőbb célja: a bűncselekmények megelőzése, felderítése, megszakítása; a múlt-, a jelen- és a jövőbeli releváns esemény megismerése és a bizonyítékok beszerzése.

Az úgynevezett Fehér könyv jövőképeinek középpontjában álló adatértéklánc központi eleme a nemzeti adat-ökoszisztéma, amely lehetővé teszi az adatokból ki-nyerhető információk hasznosítását (2. számú ábra).

2. ábra: A Fehér könyv jövőképeinek középpontjában álló adatértéklánc (Fehér Könyv 2020)

¹ A múlt bűncselekményi adataiból a jövőt is előre lehet jelezni. Ezzel foglalkozik a megelőző (prediktív) rendszert (Mátyás 2020).

Az interoperabilitási e-nyomozás a kriminalisztika új kutatási területévé vált, de napjainkban még az interoperabilitási e-nyomozás alappillérijéről, a raszter nyomozásról beszélhetünk. Az (interoperabilitási) e-nyomozás azt jelenti, hogy a nyomozó hatóság a közvetlenül vagy a közvetetten elérhető adatbázisokból kér információt a felderítés és a bizonyítás érdekében, amikor is taktikai ajánlásokat alkalmaz a nyomozás sikeressége érdekében (Nyitrai 2018, 113–114.).

Az interoperabilitás az e-közigazgatási szolgáltatás-fejlesztés területén is kulcszerepet kap (Budai 2019, 18). „Az e-közigazgatás a közsfera kapcsolatrendszerének tudás alapú átalakítását és racionalizált, szolgáltató jellegű újraszervezését jelenti, az infokommunikációs technológiai alkalmazások közműszerű használata révén” (Budai 2009, 47). Az e-közigazgatás az adatáramlás gyorsaságának köszönhetően lehetővé teszi az ügyfelek egyre gyorsabb „kiszolgáltatását”.

A nyomozó hatóság szempontjából a gyors információáramlás érdekében nélkülözhetetlen egy bűnügyi e-nyomozási adatportál kifejlesztése, amelynek kapcsolódási lehetőséget kell biztosítani az állami (nemzeti) adatvagyonhoz (az állami nyilvántartásokhoz). A szigorú adatkérési megkeresési jogszabályok továbbra is megmaradnának mint garanciális elemek: az egyes adatokat kizárólag az ügyész engedélyével lehetne beszerezni. Azonban az e-bűnügyi nyomozási adatportál létrejöttével a nyilvántartást vezető szerv megkeresése kiesne, így az adatkérés teljesítésére megállapított (legfeljebb 30 napos) határidő megszűnne. Ezáltal a megkereső nyomozó hatóság jelentős időt tudna megtakarítani, amely alatt nyomozási cselekményeket lehetne foganatosítani. A nyomozó hatóságnál a végpontokat kellene kiépíteni a bűnügyi nyilvántartási rendszer portálfelületéhez hasonlóan, ahonnan közvetlenül kérhetnek adatot a bűnüldöző szervek. Ezáltal előnyt jelentene, hogy a nyomozás gyorsaságának elve érvényesülne, és a nyilvántartást vezető szerv tehermentesülne, továbbá a megkeresés, illetve a teljesítés költsége is megszűnne.

További kutatást igényelne, hogy a több ezer elérhető nyilvántartásból melyek azok, melyek végpontjait csatlakoztatni lehetne az e-bűnügyi adatportál felülethez.

Célszerű lenne kidolgozni egy nyilvántartási, módszertani segédletet, útmutatót, amely tartalmazná, hogy a több ezer nyilvántartásban milyen adatok rögzítése lehetséges, amelyek megismerése szintén segítené a nyomozó hatóságok felderítő munkáját.

A bűnügyi e-nyomozási portál és a mesterséges intelligencia

A bűnügyi e-nyomozási adatportál és infrastruktúra létrejötte esetén a következő lépés a mesterséges intelligencia alkalmazása, amely csak akkor képes dolgozni, ha megfelelő adatmennyiség áll rendelkezésre, és megvalósul a nyilvántartások közötti átjárhatóság, az azok közötti együttműködés, mivel a mesterséges intelligencia alappillére az interoperabilitás. Jelenleg a bűnüldöző hatóságok által alkalmazott Robotzsaru rendszer² esetében beszélhetünk ilyenről.

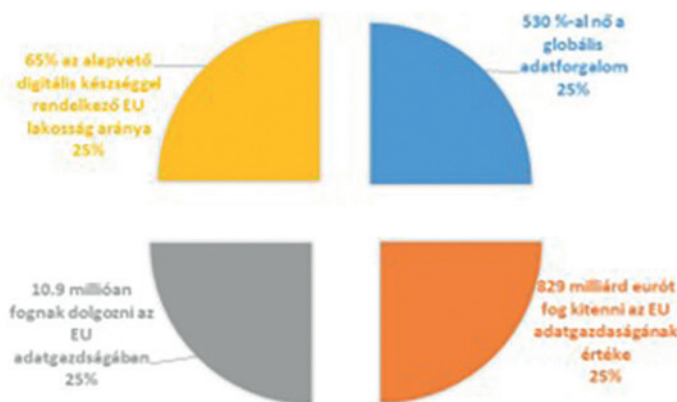
² 18/2011. (IX. 23.) ORFK utasítás a Robotzsaru integrált ügyviteli, ügyfeldolgozó és elektronikus iratkezelő rendszer egységes és kötelező használatáról, jogosultsági rendjéről, az adatvédelem, valamint a rendszerfejlesztés előírásairól.

„Robotzsaru rendszer: a rendőri szervek alap informatikai rendszere, olyan informatikai alkalmazások együttese, amely egységes rendszerbe foglal valamennyi nyílt rendőrségi tevékenységgel kapcsolatban keletkező, illetve beszerzett elektronikus adatot és iratot; a rendőri munka jellegéhez, illetve az egyes felhasználói csoportok feladat- és munkaköréhez igazodó felhasználói jogosultságok biztosításával komplex módon támogatja a rendőri szervek munkáját az elektronikus iratkezelésen, adatszolgáltatáson és feldolgozáson keresztül” (18/2011. (IX.23.) ORFK utasítás).

Az interoperabilitást a létrehozandó bűnügyi e-nyomozási portál és a Robotzsaru rendszer között is meg kellene teremteni. Szükséges továbbá a mesterséges intelligencia (továbbiakban: MI) nyújtotta technológiák bevezetése a nyomozásokba, az elemző-értékelő munkafolyamatokba.

Az MI szintén új lehetőségeket fog megnyitni a bűnöldöző hatóságok számára, ami jelentős mértékben hozzá fog járulni a felderítéshez és a bizonyításhoz. Hihetetlen mennyiségű adat keletkezik naponta, amelyek elemzése és értékelése a keresőmotorok, illetve a MI nélkül jelentősen lelassulna.

Az Európai Unió weboldala szerint egyes előrejelzések azt jelzik, hogy 2025-re 530%-kal fog nőni a globális adatforgalom, 829 milliárd eurót fog kitenni a 27 tagú EU-adatgazdaság értéke, 10,9 millióan fognak dolgozni az adatgazdaság 27 országában, továbbá 65% lesz az alapvető digitális készségekkel rendelkező EU-lakosság aránya (3. számú ábra) (Adatkormányzás 2021).

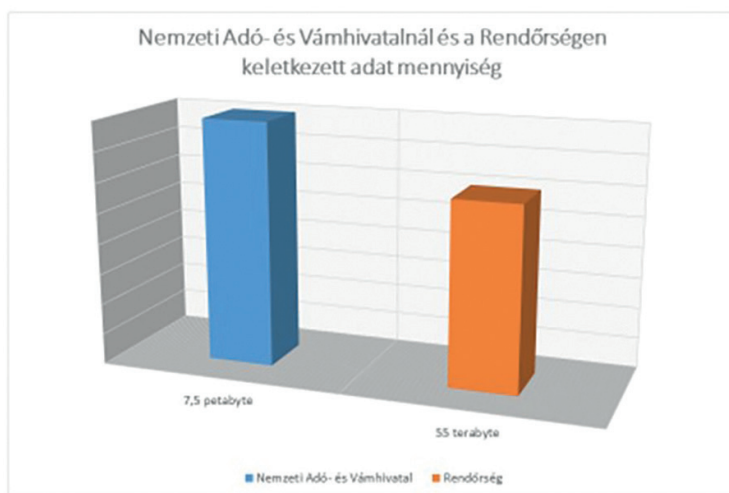

3. ábra: 2025-re kivetített adatok (Adatkormányzás 2021)

Az Európai Unió is kiemelten kezeli az adatokkal való gazdálkodást, figyelemmel arra, hogy a társadalom adatvezéreltté válik. Ezért született meg az európai adatstratégia, hogy az EU e folyamatok élére tudjon állni (Adatkormányzás 2021). Az európai adatstratégia fontosnak tartja az adatok hatóságok közötti megosztását, az adatok interoperabilitását és minőségét az adatérték hasznosítása szempontjából, különösen a mesterséges intelligencia használatával összefüggésben (Európai adatstratégia 2020).

Az adatstratégia egyik kulcsfontosságú pilléréként az adatirányítás új módja erősíteni fogja az adatmegosztásba vetett bizalmat, növelni fogja az adatok hozzáférhetőségének növelését és az adatok további felhasználása előtt álló technikai akadályok leküzdését célzó mechanizmusokat (European data governance act 2021).

A hazánkban keletkezett (rendészeti) adatok óriási mennyiségére utal, hogy 2019-ben összesen 107,6 millió iratot tartottak nyilván a NAV elektronikus iratnyilvántartást végző alkalmazásai, ami az előző év azonos időszakához képest 5,6 százalékos növekedést jelent. (NAV évkönyv 2019, 43). A NAV-nál óriási mennyiségű, jelenleg 7,5 petabyte-nyi adat keletkezik, amely évről évre nő. Ennek kezelésében a mesterséges intelligencia használata jelenti a jövőt, amelynek segítségével hihetetlen gyorsasággal lehet majd kiszűrni a gyanús üzleti számokat (Index 2020). A rendőrség tekintetében a Robotzsaru NEO adatbázis jelenleg több mint 55 terabyte adatot tartalmaz (ORFK Hivatalának tájékoztatása).

4. ábra: Nemzeti Adó- és Vámhivatalnál és a Rendőrségen keletkezett adatmennyiség (saját szerkesztés)

A „Rendőrség az általa használt informatikai rendszerekben jelenleg nem alkalmaz mesterséges intelligenciát, de folyamatosan vizsgálja annak lehetőségét, hogy a mesterséges intelligencia milyen módon tudja a rendőrségi feladatokat segíteni” (ORFK Hivatalának tájékoztatása).

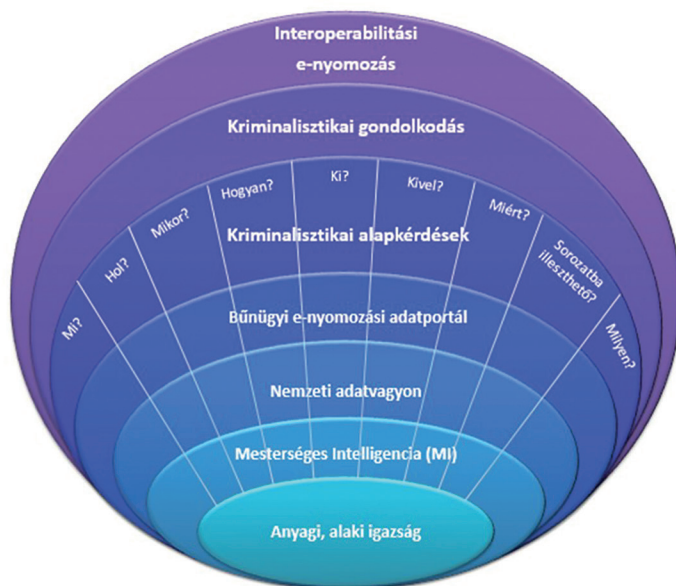
A MI legjellemzőbb tulajdonsága a gépi tanulás és az úgynevezett mély tanulás (Lukas és Oliver 2020, 164–167).

Az MI-ökoszisztéma kialakulásával számos technológiai előny jelenik meg (Fehér Könyv 2020, 2):

- a polgárok részére (jobb egészségügyi ellátás, jobb közszolgáltatás),
- a vállalkozók részére (szolgáltatások új generációját fejlesztik ki),
- a közérdekű szolgáltatások részére (a bűnüldöző hatóságokat megfelelő eszközzel látják el az emberek védelme érdekében, így például segíthetnek az online

terrorista propaganda azonosításában, a gyanús tranzakciók felderítésében, vagy tiltott anyagok vagy termékek azonosításában) (Fehér Könyv 2020, 2).

A nyomozás folyamatát, tervezését és szervezését végigkíséri a kriminalisztikai gondolkodás, amely során a múltbeli eseményt gondolatban kell rekonstruálnia a hatóság tagjainak, és az oksági összefüggések feltárásával megállapítani az anyagi vagy alaki igazságot. A valóság, az objektív igazság megismerésében segítségül lehet a nemzeti adatvagyon újrahasznosítása az interoperabilitási e-nyomozáson keresztül a mesterséges intelligenciát alkalmazva. A nemzeti adatvagyon megismerése választ adhat valamely kriminalisztikai alapkérdésre is. A bűnüldözés szempontjából a nemzeti adatvagyon, az interoperabilitási e-nyomozás, valamint a mesterséges intelligencia kapcsolata jól szemlélteti az „E-nyomozási ökoszisztéma” című 5. számú ábra.

5. ábra: E-nyomozási ökoszisztéma (saját szerkesztés)

Szükség van egy uniós rendészeti (e-bűnügyi) ökoszisztéma kialakítására is, amely segíti az e-nyomozási folyamatokat, így csökkenthető a nyomozó hatóság reakcióideje, valamint idő és pénz takarítható meg. Az eljárások gyorsabban lefolytathatók, továbbá gyorsítja a felderítő munkát.

A bizonyítást és a felderítést segítő nemzeti adatvagyon felhasználásának gyakorlati esetei

A büntetőeljárás különböző szakaszai során, legyen az előkészítő eljárás, nyomozás, vádemelés vagy bírósági eljárás, jelentősége van a nyilvántartásoknak, amelyek egy része a nemzeti adatvagyon körébe tartozik. Ezt támasztja alá például az Egri Bíró-

ság emberölés büntette ügyben hozott ítélete is, amely során indokolásában kitér arra, hogy „...bíróság a tényállást:

- a rendőri jelentések,
- a sértett eltűnésével kapcsolatosan indított közigazgatási ügyben keletkezett okiratok, különös tekintettel a sértett eltűnésének telefonon történő bejelentéséről készült hanganyag leírata,
- a szemlét megelőző intézkedésekről készült okirat, a szemléről készült jegyzőkönyv, valamint a szemle lefolytatását rögzítő kép- és hangfelvétel, a szemléről készült fényképmelléklet, a lefoglalásokról, házkutatásokról készült jegyzőkönyvek és a bűnjeljegyzékek, a pótszemléről készült jegyzőkönyv és fényképmelléklete, a Lada Samara típusú gépjárműről készített helyszíni szemle jegyzőkönyve, és ennek fényképmelléklete, a BSZKI vizsgálati helyszínén lefolytatott Lada Samara típusú gépjármű helyszíni szemléről készült jegyzőkönyve és fényképmelléklete,
- **a gépjármű nyilvántartás adatai, a beszerzett híváslisták adatai, a személyi adat és lakcímnnyilvántartás adatai, valamint a vádlott vonatkozásában a bűnügyi nyilvántartás, illetőleg a szabálysértési nyilvántartás adatai,**
- a térfigyelő kamerák felvételei, illetve az azokról készült elemzői rendőri jelentés és az abban rögzített fényképfelvétel...”alapján állapította meg (B.35/2015/103. sz. ítélet).

A rendőri jelentések, az eltűnéssel kapcsolatos adatok, a szemle jegyzőkönyv, a gépjármű nyilvántartás adatai, a térfigyelő kamerák felvételeiről készült rendőri jelentések a Netszaru rendszer (Robotzsaru) adatbázisában található meg. Az eljárás során a hatóság elérheti az adatbázist, és az ott rögzített adatokból egy információ láncsorozatot építhet fel, amely a felderítés mellett a tényállás megállapítását is elősegítheti, ezáltal hozzájárulhat a büntetőeljárás céljához (a bűncselekményt elkövető személy büntetőjogi felelőssége felőli döntéshez).

Az Egri Bíróság kitért ezenkívül még arra, hogy jelentősége van a bűnügyben a DNS-vizsgálatnak is (**DNS-profil nyilvántartás adatainak**). Tekintettel arra, hogy „...a szakértői vélemény szerint az autószómás és statisztikai genetikai vizsgálatok igen nagy mértékben alátámasztják azt a feltételezést, hogy a kevert szennyeződés minor komponensének egyik összetevője vádlott nevetől származik. A genetikai szakértői vélemény ezen egy mintán keresztül csak megerősíti azt az egyébként a többi bizonyíték által alátámasztott és a vádlott által sem vitatott tény, hogy vádlott ezen az alkalommal az elkövetés helyszínén tartózkodott...” (B.35/2015/103. sz. ítélet).

A következő eset is jól szemlélteti a nemzeti adatvagon felhasználásának szerepét. A felderítést és bizonyítást segítő adatbázisok köréből kiemelendők a DNS-adatbázisok, amelyek segítik a modern bűnüldözést. Ezek az adatbázisok az egyének jellemző tulajdonságait tárolják, elsősorban olyan bűnügyek felderítését teszik lehetővé, ahol az elkövető személyazonossága ismeretlen (Viczkó 2006, 341). A DNS-vizsgálat jelentőségére mutat rá a Debreceni Ítéltábla mint másodfokú bíróság a Bf.612/2017/4. számú aljas indokból, különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés büntette ügyben hozott ítélete is. A bíróság az indokolásában kiemeli, hogy az első fokon eljáró Nyíregyházi Törvényszék ítéletében (B.313/2016/29. sz. ítéletben) meg-

állapított adatok (ítélet 8. oldal 2. bekezdés) közül „ugyancsak kiemelt jelentőséggel bírt a genetikai szakértői vélemény, amely alapján kétséget kizáró bizonyossággal megállapítható, hogy az elhalt sértett jobb kezének körömmintáiból major komponensként egy férfitől származtatható autoszomás DNS-profil megegyezik a vádlott DNS-profiljával. A vádlott védekezése szerint ebből a tényből nem következik az, hogy az ölési cselekményt ő követte el és e körülményre védője is hivatkozott. Ezen állítását azonban az igazságügyi szakértők akként cáfolták, hogy a sértett körme alá a vádlott DNS-e olyan körülmények között, ahogyan a vádlott állította nem kerülhetett.” (Bf.612/2017/4. sz. ítélet)

A nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartások részét képezi a fent említett nyilvántartások közül a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartása; a szabálysértési nyilvántartási rendszer; a közúti közlekedési nyilvántartás (ide tartozik a gépjármű nyilvántartás is); a bűnügyi nyilvántartási rendszer (ezen belül található például a DNS-profil-nyilvántartás). A bíróságok az ítélet hozatalakor a bűnügyi nyilvántartás adatai alapján a terhelt megelőző egyes büntetéseit is figyelembe veheti, amelyre az indokolásában ki kell térni (Bt.606/2017/3. sz. ítélet).

Összegezve megállapítható, hogy a nyilvántartásban rögzített (nemzeti) adatok (iratanyag) beszerzése a büntetés kiszabása, illetve az esetleges bizonyítás szempontjából jelentőséggel bírhat. Továbbá „...az eljáró bíróságok valamely terhelt visszaeső, különös vagy többszörös visszaesői minőségének megállapításához nem csak be kell szerezniük a döntést megelőző korábbi bírósági iratokat, illetőleg a bűnügyi nyilvántartási rendszerek közhiteles hatósági nyilvántartásaiból megszerezhető adatokat, de ezen releváns adatokat – a büntetés kitöltésére vonatkozó adatokkal együtt – is rögzíteniük kell...” (Bfv.1818/2016/8. sz. ítélet).

A Be. 498. § (3) bekezdése alapján „a bíróság beszerzi a vádlott bűnügyi előéletére vonatkozó adatokat és a szabálysértési nyilvántartási rendszer vádlottra vonatkozó adatait, valamint hivatalból beszerezheti a jogszabállyal rendszeresített egyéb közhiteles nyilvántartásnak a vádlottra, illetve a vád tárgyára vonatkozó adatait. A bíróság gondoskodik a vádlottra vonatkozó, az eljárásban figyelembe vehető tagállami ítélet megfeleltetéséről vagy külföldi ítélet érvényének az elismeréséről.”

Véleményem szerint is jóval nagyobb a nemzeti nyilvántartások száma, mint amelyet a nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartások adatfeldolgozásának biztosításáról szóló 38/2011. (III. 22.) Korm. rendelet tartalmaz, számos más nyilvántartást ide lehetne sorolni, amely lehetővé teszi, hogy az elkövető személyazonossága megállapítható legyen, illetve a büntetőjog felelősségre vonását elősegítse.

A nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartás elleni bűncselekmény

A törvény szerint büntetendő, aki a nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartásban kezelt adatnak az adatkezelő részére történő hozzáférését vagy az adatkezelés körébe tartozó művelet elvégzését akadályozza vagy lehetetlenné teszi, továbbá minősített esetként határozza meg a jelentős érdeksérelem okozását, ez

esetben a cselekmény egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő (Btk. indokolása).

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 267. § alapján a nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartás elleni bűncselekményt követi el,

„(1) aki

a) a nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartásban kezelt adatot az adatkezelő részére hozzáférhetetlenné teszi, vagy

b) a nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartás működését jogszolgáltatlanul vagy jogosultsága kereteit megsértve akadályozza, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha

a) a bűncselekmény jelentős érdeksérelmet okoz, vagy

b) a bűncselekményt haszonszerzés végett követik el.

(3) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekmény következtében a nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartásban kezelt valamennyi adat az adatkezelő részére tartósan hozzáférhetetlenné válik.”

A törvény indokolása alapján az érintett nyilvántartásokban kezelt adatokhoz való folyamatos hozzáférés biztosítása az adatkezelő számára a közigazgatás folyamatos és zavartalan működésének biztosítása szempontjából olyan közérdek, amelynek megsértése a büntetőjogi szankcionálást indokoltá teszi (Btk. indokolása).

A bűncselekmény kizárólag szándékosan követhető el, amely vagy egyenes vagy eshetőlegesen szándékkal lehet. Az elkövető tudatának ki kell terjednie arra, hogy az adat a nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartás kezelésébe tartozhat és az állami nyilvántartás működésének akadályozása következhet be a jogszolgáltatlan vagy a jogosultsága kereteit meghaladó magatartása miatt (Nagykommentár Btk.-hoz).

A bűncselekmény annyi rendbeli, amennyi nyilvántartással kapcsolatos adatot az elkövető hozzáférhetetlenné tett, illetve amennyi nyilvántartás működését akadályozza (Nagykommentár Btk.-hoz).

Összegzés

A digitális adatok, valamint a digitalizáció rohamos fejlődése miatt változni fognak az elkövetői magatartások, elkövetési módok, ezáltal az elkövetők egyre több digitális nyomot fognak hagyni maguk után. A bűnüldöző hatóság szempontjából a hazai nemzeti adatvagyon felhasználása nélkülözhetetlen. A nemzeti adatvagyonnak, adattömegnek a társadalom javát kell szolgálnia és ezáltal a rendészeti és a bűnüldözői érdekeket is. Elengedhetetlen az adatok interoperabilitása, különösen a mesterséges intelligencia alkalmazásával összefüggésben. Továbbá az interoperabilitási problémák gátolják a különböző forrásokból származó adatok kombinálását (Európai adatstratégia 2020). A nemzeti adatvagyon, a Big Data és a mesterséges intelligencia számos felderítési folyamatban jelentős szerepet képviselhetnek, hoz-

zárulhatnak a bűnözés elleni küzdelemhez, illetve a hatékonyabb védelemhez is, ehhez azonban szükséges az állampolgárok, a társadalom általi elfogadottságuk. Az emberek akkor fognak megbízni az adatok innovációjában, ha maradéktalanul érvényesülnek a meglévő és a létrejövő szigorú adatvédelmi jogszabályok.

Irodalom

2010. évi CLVII. törvény a nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartások fokozottabb védelméről
- 18/2011. (IX. 23.) ORFK utasítás a Robotzsaru integrált ügyviteli, ügyfeldolgozó és elektronikus iratkezelő rendszer egységes és kötelező használatáról, jogosultsági rendjéről, az adatvédelem, valamint a rendszerfejlesztés előírásairól.
- 38/2011. (III. 22.) Korm. rendelet a nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartások adatfeldolgozásának biztosításáról
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
2012. évi C. törvény indokolása a Büntető Törvénykönyvről
- Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez (szerkesztette: Karsai Krisztina)
2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról
2021. évi XCI. törvény a nemzeti adatvagyonról
2021. évi XCI. törvény végső előterjesztői indokolása a nemzeti adatvagyonról
- Budai Balázs. *Az e-közigazgatás fogalma, jogi és stratégiai keretei*. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem, (Eredeti megjelenés: 2017) 2019.
- Budai Balázs. *Az e-közigazgatás elmélete* (második, átdolgozott kiadás). Budapest: Akadémiai Kiadó, 2009.
- Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának, Európai adatstratégia, Brüsszel, 2020.2.19. COM(2020) 66 final
- Casey, Eoghan. *Digital Evidence and Computer Crime: Forensic Science, Computers and The Internet*. (Third Edition) Maryland (Usa), 2011.
- Czenczer Orsolya. "A büntetés-végrehajtás jogi szabályozása." In Ruzsonyi Péter (szerkesztő), *Tendenciák és alapvetések a bűnügyi tudományok köréből*, 231–251. Budapest: Nemzeti Közszolgálati és Tankönyv Kiadó Zrt., 2014.
- Ec.europa.eu. "Adatkormányzás 2021." Utolsó hozzáférés: 2021.01.21
https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-data-strategy_hu
- Ec.europa.eu, "European data governance act 2021." Utolsó hozzáférés: 2021.01.21.
<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/european-data-governance?etrans=hu>
- Index 2020, Annyi adat van a NAV-nál, ami 225 évnyi HD-filmmel ér fel,
https://index.hu/gazdasag/2020/12/17/nav_adatvagyon_sors_laszlo/
- Fehér könyv a nemzeti adatpolitikáról, Nemzeti Hírközlési és Informatikai Tanács Szakértői Tanácsadó Testülete. Budapest, 2016.

-
- Fehér könyv a mesterséges intelligenciáról: a kiválóság és a bizalom európai megközelítése, Brüsszel, 2020.2.19. COM(2020) 65 final.
- Fehér Könyv. "A Fehér könyv jövőképeinek középpontjában álló adatértéklánc." Utolsó hozzáférés 2021.01.06.
http://www.szantoestarsa.hu/uj/templates/dokumentumok/269_10-42-34.pdf
- Infostart. "Gál András Levente: vissza kell szerezni a személyes adatvagyonunk feletti rendelkezési jogot." Utolsó hozzáférés: 2021.01.14.
<https://infostart.hu/interju/2020/12/09/gal-andras-levente-vissza-kell-szerezni-a-szemelyes-adatvagyonunk-feletti-rendelkezesi-jogot>
- Interoperability Timeline 2017 „European Interoperability Timeline poster.” Utolsó hozzáférés: 2021.01.21.
https://ec.europa.eu/isa2/publications/european-interoperability-timeline-poster_en
- Kleiner, Aaron, Paul Nicholas és Kevin Sullivan. *Linking Cybersecurity Policy and Performance*. Microsoft Corporation, 2013.
- Lukas Staffler és Oliver Jany. "Künstliche Intelligenz und Strafrechtspflege – eine Orientierung." *Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik (ZIS)* no. 4. (2020): 164–167.
- Mátyás Szabolcs. "GIS and predictive policing as new tools in the law enforcement." In: Cajner, Mraovic Irena; Kondor-Langer, Mirjana (szerkesztők) 6th Zagreb Police college research days –, „Keeping Pace with Security Challenges – Where Do We Stand? 11–17. *International Scientific and Professional Conference*, 2020.
- Munk Sándor. *Katonai informatikai rendszerek interoperabilitásának aktuális hadtudományi kérdései*. MTA doktori értekezés, 2007.
- NAV évkönyv 2019, Tények, információk a Nemzeti Adó- és Vámhivatal szervezetéről és 2019-es tevékenységéről, Budapest, 2020.
- Nyitrai Endre. "Az interoperabilitási e-nyomozás alapjai." *Belügyi Szemle* 10. szám (2018): 113–114.
<https://doi.org/10.38146/BSZ.2018.10.7>
- Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK) Hivatalának a tájékoztatása
- Ürmösné Simon Gabriella. "Miben segítik a nyelvi ujjnyomok a nyomozást?" *Magyar Rendészet* XIX., 1. szám (2019): 66-75.
<https://doi.org/10.32577/mr.2019.1.4>
- Vári Vince. „Hatékonyság a nyomozásban.” In: Schaub, Anita, Szabó, István (szerkesztők) *III. Interdiszciplináris doktorandusz konferencia*, 177-195. Pécs, Magyarország: Pécsi Tudományegyetem Doktorandusz Önkormányzat, 2015.
- Viczko Eszter. "DNS-adatbázisok a modern bűnüldözés szolgálatában." *Studia iuvenum iurispritorum* 3. szám (2006): 341.

Felhasznált jogesetek jegyzéke

- Egri Törvényszék B.35/2015/103. számú ítélet, Emberölés büntette
- Nyíregyházi Törvényszék B.313/2016/29. számú ítélet, Emberölés büntette
- Kúria Bfv.1818/2016/8. számú ítélete Súlyos testi sértés büntettének kísérlete
- Debreceni Ítéltábla Bf.612/2017/4. számú ítélet, Aljas indokból, különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés büntette
- Kúria Bt.606/2017/3. számú ítélet, Lopás büntette és más bűncselekmények